

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Чорний Максим Михайлович

ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ»..... 293

Щербатий Роман Романович

КОНКУРС НА ПОСАДУ СУДДІ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ РИСИ..... 295

СЕКЦІЯ 8. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ

Чанишева Галія Інсафівна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ 297

Oleh M. Yaroshenko

INTERNATIONAL TRENDS IN THE SPHERE OF FLEXIBLE WORKING HOURS 299

Бориченко Катерина Валеріївна

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЗА ВИРІШЕННЯМ ТРУДОВИХ СПОРІВ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ 302

Венедіктов Сергій Валентинович

ЩОДО ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ПРОСУВАННЯ ПО РОБОТІ 304

Lagutina Iryna

HYBRID WORK AS A TYPE OF «FLEXIBLE WORK» 306

Мельник Костянтин Юрійович

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДСТОРОНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВІД ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ 308

Подорожній Євген Юрійович

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 311

Тихонович Олексій Юрійович

ЩОДО ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ІНФОРМАЦІЮ ВІД РОБОТОДАВЦЯ ПРО УМОВИ ПРАЦІ 312

Наньєва Марія Іванівна

СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ. 314

Панченко Анна Олександрівна

ПОНЯТТЯ «ВРАЗЛИВІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ» ТА ВПЛИВ УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗШИРЕННЯ ЙОГО ЗМІСТУ..... 316

Пожарова Оксана Вікторівна

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ 319

Сушко Вячеслав Вікторович

МОБІНГ НА РОБОТІ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ЗГІДНО З ТРУДОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 321

Шукін Олександр Сергійович

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПРАЦІВНИКА НА СВОЄЧАСНИЙ РОЗРАХУНОК ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ .. 323

Білик Олександр Сергійович

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 327

Галузінський Назар Олександрович

ЗАГАЛЬНІ ОЗНАКИ САНКЦІЙ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 329

Горбаченко Ерік Сергійович

ГАРАНТІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ РОБОТОДАВЦЯ 331

Жученко Руслан Олегович

УСНИЙ ТРУДОВИЙ ДОГОВІР: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ..... 333

Казімирова Ольга Олегівна

ПОСЛУГИ З ПОСЕРЕДНИЦТВА ЯК ВИД НЕСТАНДАРТНОЇ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ..... 335

Карпенко Олександр Олександрович

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ 338

Мирончук Владислав Володимирович

ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ КОЛЕКТИВНИХ УГОД..... 339

Стецьків Мар'ян Богданович

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК СКЛАДОВА ЇХНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ... 341

СЕКЦІЯ 9. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Степаненко Оксана Василівна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В ПРАКТИЦІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ЄСПЛ.... 345

Стрельцов Євген Львович

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 347

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оголошення в Україні правового режиму воєнного стану має наслідком пристосування суспільства та держави до нових викликів. Локомотивом такої трансформації і тими суспільними відносинами, які, насамперед, змінюються, є трудові відносини. Саме сфера застосування найманої праці виявилася однією з найбільш чутливих до викликів особливого періоду. Тому одним із перших законів, прийнятих після 24 лютого 2022 року, став Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX (далі – Закон № 2136-IX) [1].

Загалом оцінюючи новели в трудовому законодавстві України, встановлені Законом № 2136-IX, можна погодитися з висновком О. В. Чорноус про те, що «в умовах подовженого воєнного стану законодавець значно розширив права роботодавця, що, з одного боку повинно сприяти більш ефективному використанню праці найманих працівників та швидкому перерозподілу робочої сили в необхідних для цього випадках, але, разом з тим, дещо звузив трудові права та свободи працівників в цей складний період часу» [2, с. 84].

Практика застосування зазначеного Закону протягом двох років з дати його прийняття потребує системного аналізу. Потрібно з'ясувати наскільки ефективними виявилися ті заходи, що впроваджені у законодавство і юридичну практику Законом № 2136-IX, чи виправданими є передбачені цим Законом особливості застосування норм багатьох інститутів трудового права, в тому числі й трудового договору.

Трудовий договір є основним юридичним фактом, на підставі якого виникають індивідуальні трудові правовідносини між працівником і роботодавцем. В умовах воєнного стану роль трудового договору як центрального інституту в системі трудового права України не змінюється, і в умовах цього особливого періоду трудовий договір зберігає своє важливе значення.

Як слушно підкреслюють В. Гливенко та А. Лапа, «в умовах війни багато роботодавців зіштовхнулися з «кадровим голодом» через переміщення працівників у більш безпечні регіони України та за кордон, тимчасову непрацездатність, відсутність даних про їх місцезнаходження тощо» [3, с. 96]. Тому чимало питань виникає на практиці щодо особливостей укладення трудового договору в умовах воєнного стану, передбачених ст. 2 цього Закону.

Частиною першою ст. 2 Закону № 2136-IX передбачається визначення форми трудового договору за згодою сторін. За таких обставин доцільно відзначити, що на практиці виникають певні труднощі з визначенням форми трудового договору в у випадках, коли частиною першою ст. 24 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) [4] передбачена обов'язкова письмова форма трудового договору.

Призупиняючи дію цієї норми в умовах воєнного стану законодавець, вочевидь, прагнув спростити процедуру укладення трудового договору, а у передбачених законом випадках – контракту. Але, на нашу думку, доцільність її включення до ст. 2 Закону № 2136-IX нині видається суперечливою. Адже для більшості випадків укладення трудового договору в письмовій формі, передбачених у частині першій ст. 24 КЗпП України, затверджена типова форма. У таких випадках ідеться про необхідність визначення за угодою сторін і письмового закріплення умов того чи іншого виду трудового договору. Отже, у письмовій формі зацікавлені як роботодавець, так і особа, яка працевлаштовується.

Частиною другою ст. 2 Закону № 2136-IX роботодавцю надане право встановлювати випробування при прийнятті на роботу для будь-якої категорії працівників. Ця норма свідчить

про більш ретельний відбір кадрів в умовах воєнного стану. Водночас, як уже відзначалося вище, в умовах воєнного стану роботодавці стикаються з низкою проблем при вирішенні кадрових питань. Тому також виникає питання про доцільність встановлення випробування для осіб, зазначених у частині третій ст. 26 КЗпП України, для яких випробування при прийнятті на роботу не передбачене.

Абзацом другим частини другої ст. 2 Закону № 2136-IX розширено перелік передбачених законом підстав укладення строкового трудового договору. Мета укладання такого договору – «оперативне залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, у тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме» [4]. Строковий трудовий договір укладається з новими працівниками у період дії воєнного стану або на час заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Отже, законодавець передбачив можливість укладання строкових трудових договорів на невакантні посади у зазначених вище випадках. За звичайних обставин, правовий режим, наприклад, простою не мав наслідком прийняття на посаду працівника на тимчасове заміщення того, який перебуває в простой, така можливість з'явилася у роботодавця з прийняттям Закону № 2136-IX.

Водночас варто підкреслити, що можливість укладання строкового трудового договору у випадку, коли основний працівник евакуювався в іншу місцевість, перебуває у відпустці, простої, тимчасово втратив працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме, в жодному разі не повинна погіршувати права такого працівника. Якщо основний працівник достроково приступає до виконання своїх обов'язків, укладений строковий договір припиняється за п.2 частини першої ст. 36 КЗпП України.

Звертає на себе увагу та обставина, що за два роки дії Закону № 2136-IX у Єдиному державному реєстрі судових рішень майже відсутні будь-які рішення судів загальної юрисдикції щодо застосування норм про особливості укладення трудового договору. Однак практика застосування зазначених норм свідчить про виникнення питань щодо їх доцільності.

Список використаних джерел

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
2. Чорноус О. В. Особливості правового регулювання трудових відносин в умовах подовженого воєнного стану. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.). Вінниця, 2022. С. 82–84.
3. Гливенко В., Лапа А. Регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану. *Юність науки – 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірант. і молодих вчених (м. Чернігів, 15–16 трав. 2022 р.). Чернігів, 2022. С. 95–96.
4. Кодекс законів про працю України : затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Дод. до № 50. Ст. 375.

Ключові слова: трудовий договір, індивідуальні трудові відносини, правовий режим воєнного стану, законодавство України.

Keywords: employment contract, individual labor relations, legal regime of martial law, labor legislation.